

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

ד.

עין משפט
גר מצוה

לג א מיי פ"א מהל'
גניבה הלכה ט סמג
עשין קנה טור ש"ע ח"מ
פי' שמשט טע"ד :
לד ב מיי שם הלכה ט :

HebrewBooks.org ©Moznanim Publishers. No commercial use allowed.

מידי דהוה אעבד ואמה. ולא כפירוש רש"י שפירש משום דתמן
זהחובל (לקמן דף טו.) עבד ואשה פגיעתן כו' דל"כ ה"ל
למינקט עבד ואשה אללא מפרש ר"ת דנקט עבד ואמה משום דקאי
למנתי' דסוף מסכת ידים וטעמא משום שמה יקיטנו רבו דבסמוך

ולא ראי השן שאין כוונתו כו'. דאי כתב רחמנא שן לא אחי קרן
מיניה ולהכי פריך ולא ק"ו הוא כל שכן דמשום האי טעמא נפיק
קרן משן. והי"ה נמי דקא פריך לטעמא קמא דאי כתב קרן הוה
נפקא שן מיניה בק"ו ומה קרן שאין הנאה להזיקה חייב כו'. והאי

- (א) ודיקס פ"ד מ"ז,
- (ב) ויקחל דל' א וע"י
- (ג) מוס' פסחים לו. ד"ה אלף
- (ד) ועי' מנהיגים שהאריך
- מבירושלם על התוס' ופספר
- פ"י (ט) נבט"ל: דשור,
- (ו) נבט"ל: וממנו,
- (ז) ומשום בור ואלו נמי לריך
- למחוקו כ"ל ע"י מהר"ם,

גליון הש"ס

תוס' ד"ה כשהזיק כו'
איא מ"א. דלקמן דף ט
ע"ב ועי' לקמן דף ג' ע"ב
מסו' ד"ה כשהזיק:
שם ה"ה בראי כו' דלא
מפטר משום קלב"מ. ע"י
לקמן דף י' ע"ב ברש"י ד"ה
משל"כ בש"ט בא"ד דאי
לאו קרא דע"ל. ע"י בספר
יהלום לנא"ם ק"י ח:

רבינו הגנאל

שן אין כונתה להזיק אלא
לאכל ולהנאה, קרן כונתה
להזיק ואין לה הנאה.
ואתא למילף מעבד ואמה
דפטרי מרייתו. ודחי לה
רב אשי, אטו עבד ואמה
לאו טעמ' רבה אית בה
במתניתין א' בסוף מסכת
ידים תאמרו בעבדו ואמתו
שיש בהן דעת שאם
יקניטנו לך וידליק גדישו
שלחבירו ונמצא מחביבו
בכל יום. ולא עמד זה
החזיקו ונדיחה. ותריץ רב
הכי תנא שור לרגלו
ומכבה לשנו כו'. וקון
מאי. שיריה. מאי טעמ' שן
ורגל מועדין מתחילתן וכן
ותני להו ברישא. קרן
דהוה תם ולכי מייעד הו'
ליה מועד תנא ליה
בסיפא, כשהזיק חב
המוזק לאיתתוי קרן.
ושמואל מאי טעמ' לא
אמר כרב, אמר לך אדם את
קתני ליה בסיפא דמתני,
והאדם. ואמאי לא תנא
ליה ברישא, דבנוקי ממונו
קמיידי, ונוקי גופו לא
קמיידי, ויש אומ' הלכה
כשמואל. ורב אמר לך אדם
האי דקתני ליה בסיפא
למחשביה בהוי מועדין
הוא דאתא. מאי לא ראי
לא ראי, הכי קאמי לא ראי
השור משלם את הכופר
כו' הצד השהו שבהן
שדרכן להזיק. שור דרכו
להזיק במועד. אדם דרכו
להזיק בישן. ושמידתן
עלין, אדם שמירת גופו
עליו הוא, ופרק' כרי אבהו
דאמי לתנא תני אדם
שמירת גופו עליו.

(ה) ע"י מוס' ד"ה מדי דהוה.

ולא ראי השן שאין כוונתו להזיק כראי הקרן
שכוונתו להזיק ולא ק"ו הוא ומה שן שאין
כוונתו להזיק חייב קרן שכוונתו להזיק לא
כ"ש איצטרך ס"ד אמינא מידי דהוה אעבד
ואמה עבד ואמה לאו אע"ג דכוונתן להזיק
אפ"ה אפמריי ה"ג לא שגא אמר רב אשי אטו
עבד ואמה לאו טעמא רבה אית בהו י' שגא
יקניטנו רבו וילך וידליק גדישו של חבירו
ונמצא זה מחייב את רבו מאה מנה בכל יום
אלא פריך הכי לא ראי הקרן שכוונתו להזיק
כראי השן שאין כוונתו להזיק ולא ראי השן
שיש הנאה להזיק כראי הקרן שאין הנאה
להזיק ורגל מאי שיריה כשהזיק חב המוזק
לאיתוי רגל וליתנייה בהדיא אלא אמר רבא
תנא שור לרגלו ומכבה לשינו וה"ק לא ראי
הרגל שהזיקה מצוי כראי השן שאין הזיקה
מצוי ולא ראי השן שיש הנאה להזיק כראי
הרגל שאין הנאה להזיק וקרן מאי שיריה
כשהזיק חב המוזק לאיתוי קרן וליתנייה
בהדיא במועדין מתחילתן קמיידי בתמין
ולבסוף מועדין לא קמיידי ושמואל מ"ט לא
אמר כרב אמר לך אי סלקא דעתך אדם הא
קתני סיפא שור המועד ושור המוזק ברשות
הניזק והאדם וליתני ברישא בנוקי ממון
קמיידי בנוקי גופו לא קמיידי ורב נמי הא קתני
אדם בסיפא אמר לך רב ההוא למחשביה
בהדי מועדין הוא דאתא ומאי לא הרי ה"ק
לא ראי השור שמשלם את הכופר כראי
האדם שאין משלם את הכופר ולא ראי האדם
שחייב בארבעה דברים כראי השור שאין
כו ארבעה דברים הצד השהו שבהן שדרכן
להזיק וכי שור דרכו להזיק במועד ומועד
דרכו להזיק כיון דאייעד אורחיה הוא אדם
דרכו להזיק בישן ישן דרכו להזיק כיון דכייף
ופשיט אורחיה הוא ושמידתן עליך אדם
שמירת גופו עליו הוא ולטעמך הא דתני
קרנא ארבעה אבות נזיקין ואדם אחד מהן
אדם שמירת גופו עליו הוא אלא כדאמר ליה
רבי אבהו לתנא תני אדם שמירת גופו עליו

הבא

ליה דכרבה מיניה וכאן נמי אין שייך להזכיר תנא דכי חזקה דלקמן
כפ"ב (דף טו.) משמע דלאי לאו קרא דעליו ולא על האדם הוה ילפינן
אדם משור שיתחייב מויד מיתה וכופר ומעליו פטרי ליה אפילו שוגג
דומיא דסוס^ו דלון מויד לשור ותנא דכי חזקה דפוטור אפילו שוגג היינו
ממון שהזיק בשעת חיוב מיתה ולאפוקי ממנה דלרש כפ' אלנו נערות
(מבוצות דף לה. ושם) הא אם יהיה אסון לא יענש דדוקא דין אסון אחא
חזקה ואשמועינן לאו דוקא דין אסון לא יענש אלא אפי' שוגג לא יענש:
כיון דבייף ופשיט אורחיה הוא. צירושלמי יש לישן לא מחייב
אלא כשהשכיב עמו אלל הכלים אלל אם ישן והציאו כלים אללו
ושבדן פטור דהם גרמו לו וכן אם היה ישן והלך חבירו לישן אללו
והזיקו זה את זה הראשון פטור והאחרון חייב: **ולטעמך.** פירוש
אפילו תימא מצבחה זה השן: **אדם שמירת גופו עליי.** מכאן
משמע דלא גרסינן במתני' וממונא^ו מדלא פריך נמי הכי אדם ממונו
הוא ו"ומש"ה אין לריך למחוקו כדפירשמי לעיל (ג' ד"ה וממנו):

ולא ראי השן שאין כוונתו כו'. דאי כתב רחמנא שן לא אחי קרן
מיניה ולהכי פריך ולא ק"ו הוא כל שכן דמשום האי טעמא נפיק
קרן משן. והי"ה נמי דקא פריך לטעמא קמא דאי כתב קרן הוה
נפקא שן מיניה בק"ו ומה קרן שאין הנאה להזיקה חייב כו'. והאי
ליכא לתרוזי דהכי מיפרשא מילתא
דכ"י יהודי לא ראי הקרן שאין
הנאה כו' ואי כתב שן לא אחי קרן
מיניה ולא ראי השן שאין כוונתו
להזיק כו' ואי כתב קרן לא אחי
שן מיניה ולא תיקשי מידי האי לאו
מילתא היא שאין זה לשון הש"ס אלא
ההוא דבעי למיגמר חזריה מיניה
נקיט צרישא כדקתני מתני' לא זה
זה שיש צדן רוח חיים כהרי האש
שאין צו רוח חיים ואי כתב הני תרמי
לא אחי אש ממרווייהו אלמלא כל
היכא דקתני לא ראי זה כראי זה
ההוא דבעי אגמורי חזריה מיניה
נקיט צרישא כדקתני מתני' וה"ק לא
ראי זה כראי זה אין דין הכתוב כזה
כראי לנהוג כזה: **איצטרך.** למיכתב
קרן: **אפ"ה פטורין.** כדאמרינן בפ'
החובל (לקמן דף טו.) העבד והאשה
פגיעתן רעה החובל בה חייב וכן
שחבלו באחרים פטורין: **לאו טעמא**
רבה איס צנו. דאי מתייבבת ליה כל
שעה שיעכעסנו רבו ילך וידליק גדישו
של חבירו כדי לחייב את רבו: **אלא**
פריך ואימא הכי. לא ראי השור
כראי המכבשה דקתני במתני' ה"ק לא
ראי הקרן שכוונתו להזיק כהרי השן
שאין כוונתו להזיק אלא להנאה
מתכוונת הלכך אי כתב קרן לא הוה
נפיק שן מיניה: **ולא הרי השן שיש**
הנאה להזיקה כהרי הקרן כו'. ואי
כתב שן לא אחי קרן מיניה: **ורגל**
מאי. עביד ליה תנא דמתני' דלא
תני: **שייריה.** צמתיה: **וה"ק.** הכי
דקתני מתני' לא הרי השור כהרי
המצבחה ה"ק כו': **רגל הזיקה מנאי**
הלכך לא אחי שן מיניה: רגל וצור
שן ואש מועדין מתחילתן לשלם נזק
שלם דלא פליג רחמנא דין תם למועד
אלא כנגיחה: **שור המוזק צרשום**
הניזק. שנתכנס לרשות הניזק ונגח
שם את שורו ואע"ג דתם הוא משלם
נזק שלם. וסתמא כר"ט דלמר לקמן
(דף טו.) אדם קרן צרשום הניזק
נזק שלם משלם: **בנוקי ממונו.**
בנוקי גופו. שמונו מוזק מיירי רישא:
בנוקי גופו. שהוא עלמנו מוזק לא

מיירי: הא קתני אדם. כסיפא ולמה ליה למיתני צרישא: **למיתשביה**
כהדי מועדין הוא דאסא. דקתני חמשה תמין וחמשה מועדין וקסאידי
לכו ואולי: **ומאי לא הרי.** דקתני צמתיה לא הרי השור כהרי המכבשה
לרבו דלמר מצבחה זה אדם: שור מועד שנגח אדם ומת משלם כופר
הלכך אי כתב שור לא אחי אדם מיניה דאדם שהרג את חבירו
בזמיו והרג בשוגג גולה ואינו משלם כופר: אדם החובל בחבירו
חייב בארבעה דברים כער ריפוי שבת וצושת אצל נזק לא קא חשיב
דשור נמי נזק משלם אצל בהגך ארבעה דברים אינו חייב כדמסיק
בשילהי כילד הרגל מועדת (לקמן כו.) דלמר' כי יתן איש מוס צעמיתו
איש צעמיתו ולא שור צעמיתו: וקא פריך **היך השוה כו'.** לרבו דלמר
תנא שור וכל מילי דשור היכי מנאי למיתני בקרן דרכו להזיק. ולשמואל
ליכא למיפריך דרגל דהאי דרכו לילך ולהזיק: **כדייף ופשיט.** את
רגליו: **אורחיה הוא.** לשבד כלים שבדל מרגלותיו: וקא פריך מאי
האי דקתני **ושמידתן עליי.** לשון זה אינו שייך אלא במונו: